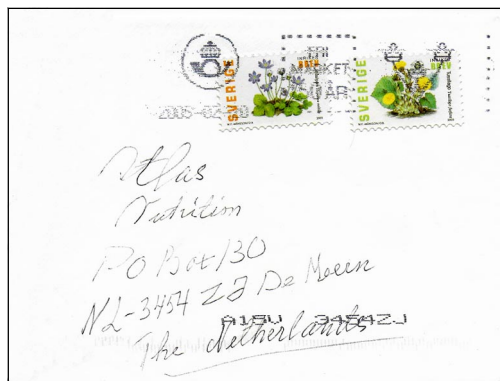

De moderna falska svenska frimärkena

av Gunnar Dahlstrand

Frimärksförfalskningar går alltid att tillverka. Förr i tiden var de till salu för att fylla luckor i album. Speciellt var det dyra märken som tillverkades för att få en rimlig avans. Kunskaper om vad som var äkta och förfalskat har alltid varit viktigt för dem som byggt upp samlingar. En del frimärksföreningar har även byggt upp referenssamlingar. Kataloger och handböcker har också informerat. Ibland har polisen gjort tillslag mot dessa förfalskningsverkstäder och deras ibland berömda ägare. Många av dessa gamla förfalskningar fortsätter att cirkulera på marknaden, så man kan givetvis samla gamla förfalskningar. För min egen del så samlar jag moderna falska svenska frimärken. I det följande skall jag försöka berätta vad jag lärt mig på denna resa i nutid.

Utrikes brev till Holland frankerat med två falska Vårblommor stämplat 2005-02-08 Årsta Stockholm. Det är ovanligt med falska märken till utlandet och frankerade med frimärken för inrikes brev.

GUNNAR DAHLSTRAND är född 1942 i Tsingtao, Kina, och bor sedan 1947 i Göteborg. Han har arbetat med väder i hela sitt liv. Han började tidigt samla svenska frimärkshäften. Efter det självbiografiska Open-exponatet "Född i Kina" har han specialiserat sig på modern postmekanisation och posthistoria på utställningar. Falska frimärken har han beskrivit i 25 artiklar i *Filatelisten* från 2011 till dags dato.

Industriellt framställda falska svenska frimärken

Sommaren 2004 slopade Posten sitt försäljningsmonopol. Omgående dök det upp kopior av svenska frimärkshäften och rullfrimärken. Men detta passerar till att börja med helt oförmärkt tills Helena och Kjell Elwing i Floby börjar fundera över varför en del frimärken inte längre går att blöta av med vanlig blötläggning. De tar med dessa märken till närmaste postterminal, men där finns ingen hjälp att få. Efterhand blir Elwings övertygade om att det finns en ny typ av frimärket *Skördetid* som har olösligt klistet och där bilden är lite annorlunda. De skriver ett officiellt brev hösten 2004 till Postens generaldirektör och förklarar att det säljs förfalskade svenska frimärken i handeln. I januari 2005 går Posten officiellt ut och förklarar att det finns falska frimärken i omlopp. Lite senare kommer en artikel i SFF:s *Filatelisten* med Ingvar Larssons bilder av förfalskade frimärken, skriven av Gösta Karlsson. Här berättar

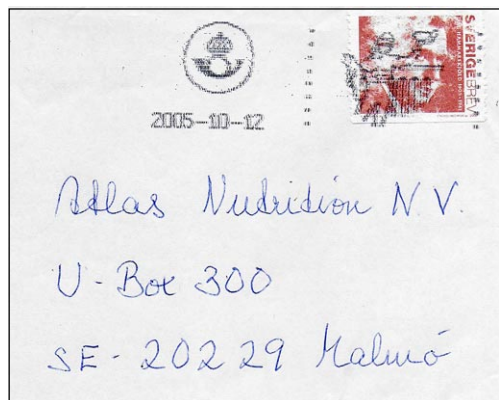
Skogens skaffereri med äkta frimärke till vänster och falskt till höger.

tas om att det finns industriellt framställda falska svenska frimärken av typ *Skördetid*, *Fredrik Bloms lusthus* och *Vårblommor 2003*.

Min samling och informationsarbetet

Samma kväll som jag läste om de nya frimärksförfalskningarna bestämde jag mig för att bygga upp en referenssamling över detta nya samlingsområde. Målet var att få ihop falska märken och givetvis motsvarande äkta frimärken. Förhoppningen var också att hitta försändelser som var frankerade med falska märken och se om det framgick att de på något vis hade upptäckts under postbehandlingen. Jag hade också en ambition att förmedla mina kunskaper genom föredrag och på andra sätt informera om vad som pågick.

Mitt första embryo till exponat ställdes ut på Trollex 2005. På det sista bladet presenterades en möjlig källa i Trollhättan. - Tala om en märklig situation när mässdeltagare tog sig ner till den utpekade förorten och inköpte falska *Dag Hammarskjöld*. Gösta Karlsson, som hörde till dem, dansade runt med ett strip och sjöng: "Jag är Kalle Blomqvist"! Samlingen har efterhand vuxit och ställts ut på de flesta svenska frimärksutställningar under mer än 10 år. Den absoluta höjdpunkten var när samlingen blev antagen till världsutställningen i New York 2016. Det gick bra där och exponatet fick 7 poäng mer än senast i Sverige, totalt 82 poäng. Efterhand har jag beskrivit upplaga för upplaga i SFF:s *Filatelisten* i mer än tjugo artiklar. I *Facit Norden* 2017 finns det på sidan 249 en förteckning och den kommer att kompletteras med bildmaterial.

Återanvänt falskt *Dag Hammarskjöld* där avsändaren använt vit Tippex för att dölja tidigare makulering. Terminalstämplat i Göteborg 2005-10-12.

Att samla i nutid

Att samla i nutid är spännande och stimulerande. Det är absolut en förutsättning för att kunna följa utvecklingen och få in varje enskilt objekt till samlingen. Denna enkla sanning har visat sig vara extra viktig när det handlar om rent kriminell verksamhet. Du skapar din egen dokumentation och lägger puzzel. Resultatet varierar givetvis och frågan är om sanningen någonsin blir ens i närheten av fullständig. Följande redovisning är en blandning av egna rön, kontakter och kunskaper med samlarvänner och Postens ansvariga, men också ren hörsägen.

Material

Hur fick jag tag i material? Det var Anders Nordin som ordnade svarta säckar med mängder med frankerade kuvert. Kjell Arvidsson ingick snart också i triumviratet. Vi tre gick igenom tusentals kuvert med lupp och fluorescenslampa och lärde oss snart skillnaden mellan äkta frimärken och förfälskningar. Nya upplagor av falska märken upptäcktes fortlöpande, såsom *Skogens skaffer*, *Ölands alvar* och *Stockholms skärgård*. Sommaren och hösten 2005 översvämmades marknaden också av *Dag Hammarskjöld*, *Vårtecken* och *Sommar på kolonilotten*. Men denna fina situation med mycket material förbyttes hösten 2005 när någon inom Posten upptäckte att de insamlade frankerade kuverten hade passerat en samlare före oss som tog tillvara alla märken som var omakulerade. Posten krävde att alla brev skulle malas ned och därmed försvann vår källa, men också vår möjlighet att hjälpa Posten med upptäckterna.

Postens motmedel

Under tiden hade Posten fått igång tekniken på terminalerna. Ställdes rätt program in så sorterade maskinen bort falska, men också äldre frimärken, i en blå back. Personalen kunde sedan enkelt ta fram kvällens skörd av falska märken. För att kunna göra jämförelser fick Ingvar Larsson, filatelist och fotograf, uppdraget att förse terminalerna med färgbilder på äkta frimärken och falska märken.

Beställare och distributör

Samtidigt pågick avlyssning av organisatören och distributören, som då satt i fängelse. Där ägnade han dagarna åt att förbereda ett stort checkbedrägeri, vilket polisen följde genom avlyssning. Han fick efterhand mängder med samtal om frimärken från hela landet av köpare som uppgav nummer och namn, helt ovetande om polisens och efter hand Postens intresse och inspelningar. Säljare konfronterades senare med polisens inspelningar av beställningar. Det blev en del artiklar i

Rekommenderat brev med åtta falska *Fredrik Bloms lusthus* och två äkta *Svalta räv*, stämplat Västerås 2005-01-05.

dagspressen om avslöjade säljare. Sent hösten 2005 hämtades huvudmannen in, åtalades, fälldes och hans förråd i Rissne med 800.000 falska frimärken tömdes. Enligt uppgift hade det då sålts märken för cirka 100.000 kronor. I Göteborg upphörde försäljningen samma dag som polisen slog till mot en säljare.

Jag rapporterade fortlöpande till Lena Lomfors på Posten lokalt i Göteborg och Postens säkerhetsavdelning centralt. Kjell kom på hur man med ledning av ett stort parti försäkringsbrev kunde hjälpa till i kartläggningen av butiker med falska märken. Varje försäkringsbrev var frankerat med ett falskt märke och uppe i vänster hörn stod avsändarens adress. Ibland ringde vi helt enkelt upp avsändaren och frågade var de köpt märket. På så sätt fick jag in ett häfte falska *Vårblommor 2003* och Posten fick veta att två ICA Supermarkets i Stockholm hade fått sina äkta märken utbytt mot falska kopior. Eller så letade vi upp adresser som låg nära varandra och åkte till området i fråga och letade upp första bästa servicebutik - och fick napp! I säckarna dök det nu upp kuvert som hade fastnat i Postens nystartade organisation ute på terminalerna. Brev med ostämplade falska märken stämplades vid sidan om med en extra stämpel att brevet blivit försenat på grund av otillräcklig frankering. En del brev var också försedda med ett sexsiffrigt registreringsnummer och kompletterade med en stämpel som direkt påpekade att märket var falskt.

Säljare

Vilka sålde eller säljer dessa märken? Vanligtvis är det enklare affärer av typ servicebutiker i svenska förorter. Allt från pyttesmå affärer till väletablerade som är både ATG-ombud och till och med Postens ombud. Detta har jag upptäckt genom att helt förutsättningslöst besöka alla existerande butiker i Bergsjön och Kortedala i Göteborg. När jag kom till butik nr. 13 på min lista fick jag mitt

livs första napp. Efterhand blev jag ganska bra på att "spela Allan". Förstrött hasplade jag ur mig: "Jo, jag skulle ju ha ett frimärke också!" Har du gjort din läxa så ser du direkt när lådan öppnas att här finns det falska märken. Prata om "kick" att komma ut från en affär med några falska häften som kanske inte ens är kända tidigare! Ta dig hem och ta fram förstoringsglas och UV-lampa samt äkta vara, som du har köpt in från Posten Frimärken, eller om du har några äkta stämplade hemma.

Äkta frimärken

Hur ser då de äkta frimärkena ut? Hur är de producerade i detalj? Att jaga falska märken är verkligen att få en djup kunskap om hur varje svensk originalutgåva har utformats av Postens team på tryckeriet. Är det ett gravrat frimärke eller är det offset, eller kanske en kombination av offset med några gravrade detaljer? Oftast är det en otrolig kvalitet, allt från design och till hur detta skall återges på några millimeter papper.

Falska frimärken

Nästa fråga är hur förfalskarna löst alla frågor om tryckteknik, papper, motiv, texter, färger, fluorescens, stansning, perforering och detta är då bara själva märket, sedan tillkommer lika mycket produktionsfrågor om häftesomslaget. För rullfrimärken har vi i princip samma frågeställningar, med undantag att rullarna inte sitter i häften utan har någon form av längd och eventuell banderoll. Av detta kan vi förstå att det är en lång rad av produktionsled som kan avslöja ett förfalskat märke. Det är viktigt att komma ihåg att ett falskt märke genomgått samtliga produktionsled, men tillverkats någon annanstans än på Postens tryckeri. En avvikelse i färg eller konstig perforering kan vara en indikation på att det är ett falskt märke, men ett falskt märke är alltid falskt tvärs igenom samtliga produktionsled.

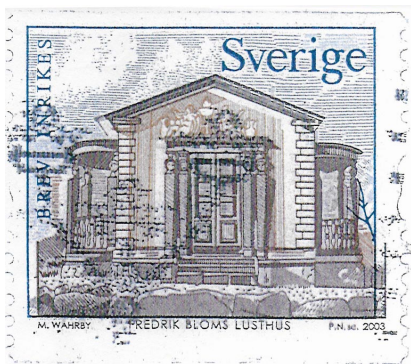
Inrikes dubbelt porto med två falska *Ölands alvar* handstämplat 2006-08-08 på Göteborgs Postterminal Ö 19. Blankt papper, första upplagan.

Bildmotivet

Skall man studera själva bilden så bör man givetvis ha det äkta märket tillsammans med det eventuellt falska. Med en ordentlig lupp och bra ljus så är det bara att studera varje detalj i bilden på det äkta och direkt därpå se hur alternativet ser ut. Med UV-ljus avslöjas att Posten gärna har en eller flera fluorescerande färger, vilket totalt förändrar bilden. Förfalskade märkens färger har först de

senaste åren fått någon form av fluorescerande tillsats. För alla andra falska märken är färgerna i UV-ljuset stendöda och svarta.

När Posten valt att gravera frimärket *Fredrik Bloms Lusthus* så har förfalskarna i stället valt att rita av själva motivet i en dator för de tre olika färgerna. Alla linjer är jämnt tjocka, medan på originalet varje individuell linje är graverad med variation i djup och bredd. På vänstersidan har det dessutom av misstag tillkommit ett helt nytt gulbrunt område. På trädet till höger i motivet är alla grenar och stam exakt lika tjocka, medan originalet har ett mer normalt återgivet träd. För de graverade *Dag Hammarskjöld* och *Folkparker*, har förfalskarna valt att framställa i offset. Skillnaden är mycket tydlig. En del utgåvor har en kombination av offset med en del mindre graverade detaljer, som på *Ölands alvar*, *Cyklar* och *Textilkonst*. En scanner kan givetvis inte särskilja gravyr och offset, så resultatet blir ett platt rastermönster.

Förstorad bild av falskt *Fredrik Bloms lusthus* där den mörkbruna färgen är förskjuten mot den blåa och ljusbruna. Extra ljusbrunt fält intill BREV på vänstersidan. Stämplat 2005-02-13.

De flesta frimärken från Posten är framställda i offset, men även detta ger förfalskarna stora problem. Ett motiv som kopierats genom en skanner ger ett något grövre motiv på grund av dataprocessen från skanner till själva tryckningen. För en del frimärksmotiv, som är ritade, har konstnären ritat en tunn svart linje runt varje liten detalj för att höja kontrasten. Skannern läser av motivet rad för rad; den har inte justeringsmöjlighet och överblick för att återskapa en heldragen tunn svart linje från originalet. Skannern väljer mellan sina pixelfärger och när den ser svart så körs alla färgerna för att uppnå en mörk pixel, men linjen blir inte rent svart utan flerfärgad. Skannerkopian lyckas inte heller hålla samma pixelriktningar. Sedan några år har Posten en utvecklad kraftfullare offsetmaskin som trycker mycket små pixlar utan raster. Färgpunkterna är helt fritt utplacerade. Nu har förfalskarna uppgraderat sina maskiner till samma system med fria mycket små pixlar. Detta kan vi studera på den 1:a upplagan av det falska *Zlatan*-häftet! Teknikkapplöpning är alltid en faktor vid industriell utveckling.

Papper

Förfalskarna har i många år varit helt ovetande om att den svenska Posten aldrig trycker på vitt fluorescerande papper. Undantag från denna regel är att falska *Stockholms skärgård* är tryckta på icke fluorescerande papper, liksom några av de senare årens utgåvor. *Skogens skafferier* med 10 märken förefaller att vara tryckt på nästan blank plast. Att skaffa en UV-lampa av bordsmodell, kan verkligen rekommenderas i jakt på de falska märkena.

Texter runt motivet

När vi avhandlar motivet så finns ett ännu större problem, nämligen texter runt motivet. Uptill eller på sidan har vi ”Sverige” respektive ”Brev” och eller ”Inrikes”. På sidan står ibland bildmotivets namn, eller så står det nertill tillsammans med gravörinitialer

och årtal. Stora problem blir det om ”Sverige” och ”Brev” står helt eller delvis på eller under delar av bildmotivets. På *Skördetid* är det tre av fyra motiv som har ”Sverige” under delar av grönsakerna. Detta har förfalskarna inte observerat, eller tyckt att det inte gör något. De har helt enkelt lagt ett nytt ”Sverige” över grönsakerna, kronärtskockan, moroten och plommonbladet. Gör förfalskarna ingenting alls med texten så blir bokstäverna skannade och får fullt synliga fyrkantiga pixlar. Läggs texten på i efterhand uppstår nya problem. Då måste ju originaltexten tas bort och ersättas. Ersättningen måste ha samma typsnitt som originalet. Den nya texten skall sedan täcka den gamla, eller fylla det raderade utrymmet. Skall texten tryckas i svart så måste tryckningen hålla hög passningskvalitet för att inte vita otryckta ytor skall avslöja lösningen. Ännu svårare blir det när tryckeriet har tagit fram ett unikt typsnitt. På *Stockholms skärgård* är texten ”Sverige” full med små hål och tunn, något som resulterat i att de falska märkena får ett mycket dominerande blått landsnamn, som syns på långt håll. *Vårblommor* och *Våra vänner – hundar* har texten ”Sverige” i ett ruttmönster. Det är uppenbart att ett handtillverkat unikt typsnitt är kostsamt att försöka efterlikna och därmed väldigt lätt att avslöja.

Felstavningar och felbenämningar

Namn på bildmotivets är också en källa till att hitta felaktigheter. På den första upplagan av *Sommar på kolonilotten* har alla fyra olika motiven fått samma namn: *Augustiskörd 2005*. Förmildrande är väl att denna text är scannad rakt av vilket har gett en text som är ”luddig” och nästan oläsbar. På den andra upplagan är mycket av det som gick snett vid tryckningen av den första upplagan rättat. Alla fyra motiv har nu rätt namn på rätt motiv. Möjligen kan man studera punkter och prickar över bokstäverna Å, Ä och Ö. På den tredje upplagan av *Sommar på kolonilotten* har förfalskarna glömt att lägga in tomrum mellan de olika orden på motivnamn och årtal. Det är också det häftet som fortfarande

säljs på Tradera om än i nerklippt format till fyrblock. På den första upplagan av *Skogens skaffer*, med 10 märken, har ordet "Inrikes" blivit satt i röd färg i övre märket med hjortron. På *Stockholms skärgård* dyker felstavningen "Nåmdöfiården" upp. *Fyrfota vänner – hundar* har fått en del felstavningar på den latinska texten. Årtalet skall vara 2008, inte 2000. Värre blir det när hundrasen Saluki förväxlas med Mops och Mopsen istället kallas Saluki. Vilken av raserna som kan känna sig mest kränkt låter jag vara osagt.

Perforering och stansning

Perforering och stansning är ett annat område med stora möjligheter att avslöja förfalskningar. Orsaken är att mekaniska processer är otroligt dyra om de skall hålla lika hög kvalitet som Postens original. Stansning på häften är extra känslig, eftersom det är en stor yta och de olika stansningarna dessutom skall mötas i skärningspunkter. De första märkena har långa våglinjer. Detta har förfalskarna löst genom att dela upp varje stanssida i tre bitar. Först en rak bit, sedan en vågbit och slutligen en rak bit som avslut. Skarvarna är inte ens i linje mellan bitarna. På äkta märken har raka bitar, våglinjer och

raka bitar gjorts i ett helt stycke. Studera *Skogens skaffer*, första upplagan med tio märken. Samma sak gäller den första upplagan av *Sommar på kolonilotten*. *Skogens skaffer*, andra upplagan med fyra märken har en lång låg våghöjd, men med skarvar. På *Stockholms skärgård* är de tre delarna skapade i ett helt stycke, men övergången mellan rakt och våglinje är oprecis. *Vårtecken*, andra upplagan, har långa våglinjer och inga skarvar och övergången är mer precis, nästan som Postens. Någonstans upplever jag att samma beställare har förbättrat stansningens kvalitet.

Stansning av täta våglinjer

När Posten går över till täta runda småvågiga jämna stansningar, så följer givetvis förfalskarna efter. Första förfalskade märken med dessa nya små stansade vågor blir *Vårtecken*, första utgåvan. Postens vågor är rundade medan förfalskarna har rakare sidor i vågorna. På den tredje upplagan av *Vårtecken* är våglinjerna rundade och snarlika. Vid skärningspunkter och övergångar mellan rakt och våglinjer skiljer det något i skärpa. För att få en uppfattning om hur olika falsktryckarna löst problemen, presenteras här en kronologisk lista på hur de ser ut:

Del av grön lösenblankett frankerad med tre falska Stockholms skärgård. Vänstra märket med felstavningen NÅMDÖFIÅRDEN. Samma märke har inte rak våglinje, nertill vänster är två vågtoppar uppåtböjda. Alla märken på högersidan av häftet har samma felstansning.

Identifikation

- *Vårblommor*: liknar Postens stansning men kraftfullare.
- *Skördetid*: 3-delad stansning med hack mellan raka bitar och våglinjer.
- *Stockholms skärgård*: våglinjen och de raka partierna är inte horisontella utan buktar upp och ner. Lägg ut en linjal så syns hur ojämna vågtopparna ligger i höjdförhållande.

- *Skogens skaffer*: upplaga 1, 3-delad stansning hack mellan raka bitar och våglinjer.
- *Skogens skaffer*: upplaga 2, 3-delad stansning med hack mellan raka bitar och våglinjer. Låg våghöjd som gör ett mer svårupptäckt hack!
- *Vårtecken*: upplaga 1, mjuk övergång mellan små våglinjer och den raka delen.

- *Vårtecken*: upplaga 2, långa våglinjer, något spetsigare vågtoppar.
 - *Vårtecken*: upplaga 3, stor likhet med Postens täta våglinjer, men något djupare och något mjukare övergång mellan våg och raka linjer.
 - *Sommar på kolonilotten*: upplaga 1, 3-delad stansning med hack mellan raka bitar och våglinjer. Långa våglinjer!
 - *Sommar på kolonilotten*: upplaga 2, stor likhet med Postens täta våglinjer, men något djupare och något mjukare övergång mellan våg och raka linjer.
 - *Sommar på kolonilotten*: upplaga 3, stor likhet med Postens täta våglinjer, men något mjukare övergång mellan våg och raka linjer.
 - *Vilda djurungar*: våglinjerna liknar hajtänder och det finns inga raka bitar alls.
 - *Godbitar*: våglinjerna är platta och tredelade med tydliga hack mellan rak och våg.
 - *Våra fyrbenta vänner – hundar*: långa våglinjer och det finns inga raka bitar alls.
 - *Katter*: våglinjerna är platta och 3-delade med tydliga hack mellan rak och våg.
 - *Fest*: våglinjer som liknar hajtänder men med raka bitar.
 - *Folkparker*: våglinjer som liknar hajtänder men med raka bitar.
 - *Välgörenhet 2012*: våglinjer som liknar Postens.
 - *Ängsblommor*: våglinjer som liknar Postens.
 - *Hjärtat i naturen*: våglinjer som liknar Postens.
 - *Välgörenhet 2013*: våglinjer som liknar Postens.
 - *Kakor*: våglinjer som liknar hajtänder men med raka bitar.
 - *Dahlbör*: våglinjer som liknar hajtänder men med raka linjer.
- I häftet *Zlatan Ibrahimovic* är märkena 4-sidigt stansade. Våglinjerna är rakt kapade i vågtoppen på originalet.
- *Zlatan Ibrahimovic*: upplaga 1: 4-sidigt stansade med runda vågtoppar.
 - *Zlatan Ibrahimovic*: upplaga 2: 4-sidigt stansade med rakt kapade vågtoppar som på Postens häften.

Falskfrankerade brev

Hur har Posten hanterat de falska märkena? Beslut måste ha tagits tidigt 2005 att bygga in teknik i brevsorteringsmaskinerna ute på terminalerna för att automatiskt kunna sortera ut misstänkta försändelser. Givetvis är detta information som är känslig och hur denna teknik har kompletterats över tid vet jag inte. Men en del har kommit fram vid besök på postterminalerna. Personalen måste välja ett specifikt program för att utsorteringen skall fungera. Resultatet brukar bli ett antal ostämplade försändelser i en hink. På terminalen måste det finnas personal som sätter sig ned och går igenom innehållet. En del försändelser är frankerade med frimärken som är många tiotal år gamla, men fortfarande giltiga. De går givetvis vidare i sorteringsprocessen. Den kvarvarande potten består av brev frankerade med till exempel så kallade välgörenhetsmärken (brevmärken) och återanvända frimärken. De som har hamnat i den blå backen med moderna märken kan vara falska.

På varje terminal har det funnits ansvarig personal med utbildning och som till sitt stöd har haft förstoringar av många förfälskade märken. Vidare finns det en speciell samling produktblad med genomgång av vad som avviker utgåva för utgåva. Det är en viktig informationskälla och strukturering av avvikelserna. Men en svaghet har varit att ett falsktärke kan finnas i flera olika upplagor som inte redovisas: *Ölands alvar*(2), *Skogens skafferier*(2), *Vårtecken*(3), *Sommar på kolonilotten*(3) och *Zlatan*(2). Jag har själv gjort komplettering av dessa produktblad och skickat till Posten, men de har troligen inte kommit ut på terminalerna. Här finns också två utgåvor, *Pensées* 2-sidiga och häftet *Näckrosor* som jag inte själv har sett eller hört talas om bland oss samlare. De ingår därför inte i denna artikel. Kronologiskt kan man säga att vi kan följa hur Postens organisation har utvecklats genom att studera de försändelser som finns på samlarhänder. Normalt terminalstämplade brev med falska märken förekommer från sommaren 2004 till som-

maren 2005. Från sommaren 2005 finns försändelser som troligen sorterats ut av förfalskningsprogrammet och därför inte är stämplade. Efter hand har rutiner införts att på varje brev med falska märken har märket makulerats med ett kryss. En del har fått terminalens handdatumstämpel bredvid. Vidare finns en stämpel som visar att brevet blivit försenat pga. utredning om att det är felaktigt frankerat. Fyrkantig stämpel 36×23mm: "Eftertaxerat. Brevet kan vara försenat på grund av att det är otillräckligt frankerat." samt datum nertill. En del brev har ett sexsiffrigt handskrivet nummer som indikerar att det troligen har lagts in i en databas. Senare har det tillkommit en stämpel med två rader utan ram, 43×8mm: "Avsändaren har använt förfalskat frimärke."

Varje brev med förfalskade frimärken har följts upp av terminalpersonalen genom att avsändaren i förkommande fall har ringts upp och tillfrågats om var märket är inköpt. Vidare har skriftlig information adresserats till avsändaren, ibland med krav om lösen att inbetala. Mottagaren har ibland fått information om varför försändelsen har blivit försenad på grund av att falska frimärken har använts av avsändaren. Genom att för-

säljningen av frimärken fortsätter att sjunka så har också det speciella kontot som belastas av kostnader vid arbetet med falska frimärken också minskat. Efterhand har databasen kunnat bli en viktig faktor i jakten på säljarna.

Polis och tull

Samarbete med polis började på en låg nivå och med näst intill ointresse från Polisens sida. Men efterhand har sambandet med ekonomisk kriminell verksamhet blivit uppenbar och därför prioriterats. Därmed har försäljarnas roll blivit intressantare. De senaste åren har flertalet förfalskningar sitt ursprung i Baltikum, varför sjötullen och färjetrafiken till Stockholm kommit i fokus. Ibland har de falska märkena hittats i en väska i en lyxbil som stulits och gjort en vända till Baltikum. Andra metoder är att byråer eller kommoder använts som förpackning. Den minskade frimärksförsäljningen är ett problem för säljarna. Risker att åka fast är påtaglig och ett tillslag kan resultera i att eventuella andra oegentligheter uppdagas när myndigheterna börjar granska. Frågan är om säljarna är tvingade att sälja det som distribueras eller

Inrikes brev som frankerats med två falska *Vårtecken* upplaga 1. Handstämplat Västerås P 2007-06-01. Efter utredning 4-kantsstämpel "Eftertaxerat." 2007-06-04 det vill säga 3 dagars efterbearbetning, samt stämplat på märkena "Avsändaren har använt förfalskat frimärke" på två rader utan ram.

om handlaren är initiativtagaren. Vad gäller för regler i den kriminella världen? Var hamnar de förfälskade märken som avslöjats vid tillslag och som redan är distribuerade? Kommer de att läcka ut på marknaden till oss samlare? Är vi samlare medvetna om riskerna att köpa in märken som inte är giltiga? Jag har själv varit med när en person dök upp i en frimärksaffär och erbjöd falska frimärken. Jag lämnade affären och fotograferade säljarens bil och anmälde händelsen.

Kvaliteten på falska märken

Hur är den samlade kvaliteten hos de förfälskade märkena? Det finns kusligt välgjorda kopior som är en provkarta på hur mycket som kan gå fel. Det finns några upplagor som har stora variationer i perforering. *Ölands alvar* verkar ha tryckts i omgångar med två olika papper. Det har tillkommit svarta registermärken, kanske för att underlätta skärningen. En del av dessa häften är skurna med frimärksinlagorna, andra har klistrats in för hand i efterhand och några har sålts som lösa frimärksblock helt utan häftespapper. *Fredriks Bloms lusthus* och *Dag Hammarskjöld* har stora variationer och söndrig perforering med saknade nålar eller rent av hela rader. Bägge utgåvorna är tryckta i tiostrip som börjar och slutar med en liten märklig otryckt pappersbit. Alla dessa tre utgåvor har intryckta perforeringshål med ojämna kanter och mycket ojämna rader.

Det är rimligt att tro att de kommer från samma tryckeri och tillverkningsland. Enligt uppgift är det frågan om forna Jugoslavien. Lika troligt är att *Skördetid*, *Stockholms skärgård*, *Skogens skaffer*, *Vårtecken* och *Sommar på kolonilotten* har sitt ursprung i Sydostasien, kanske Burma. Troligen har samma person varit inblandad i att ta fram nya upplagor av ovan nämnda utgåvor. Det kan ha varit hans mål att tillverka falska frimärken i sådan kvalitet att de inte skulle gå att avslöja.

Postens säkerhetsdetaljer

Posten har vidtagit en del trycktekniska finesser, så kallade säkerhetsdetaljer. På rullfrimärken infördes från 2003 en liggande åtta i mitten av varje perforeringsrad. En annan säkerhetsdetalj var att på insidan av varje häfte syntes Postens logotyp när frimärket pillades loss. Jag tror att det infördes 2010. En svårare säkerhetsdetalj var att börja stansa varje märke med Postens krönte posthorn. Jag har själv använt detta för att se skillnader på äkta och falska som till exempel *Zlatan*-häftet, upplaga 1, som har ett konstigt posthorn som är inböjt i mynningen.

Inför New York-utställningen ville jag avsluta exponatet med *Zlatan* och gärna falska häften. Vid ett besök i Borås hade Erik Hultman visat ett, förutom några märkliga bandmärken ur häftet *En Svensk klassiker*. Flera månader senare fick jag ett tips om att *Zlatan* kanske fanns i Falköping. Nästa morgon tog Sabina och jag tåget för att söka lyckan i österled. Vi blev försenade två timmar på grund av en gräsbrand på banvallen, men till slut var vi framme. I de centrala delarna finns som i alla andra svenska städer klädbutiker, caféer och banklokaler. Så vi styrde steg mot Falköpings förortsområde. Där hittade vi direkt en källarbutik. Vid det laget var jag så självsäker att jag sa: -”Du har väl Zlatan på frimärke!” Några häften kom fram och jag kunde direkt utan vidare se det karaktäristiska inåtböjda krönte posthornet. Det blev affär med förklaringen att barnbarnet är tokig i *Zlatan*.

Metallarbeten är dyra och svåra att få i acceptabel nivå till en rimlig kostnad för förfälskarna och det var väl syftet med denna tillkommande säkerhetsdetalj hos Posten, som tyvärr har slopats på 2016 års upplagor. PostNord kanske inte kan ha en logotyp med krönt posthorn?

Klisterproblem

Det olösliga klistret på *Skördetid* var orsaken till att falska frimärken upptäcktes. För att få bort klistret måste man använda bensin. En annan klistervariant är *Fyrbenta vänner – Hundar* som har ett klistre som är återanvändbart. *Zlatan*, upplaga 1, har fått ett klistre som gör

att man inte kan få loss märket från frimärksomslaget. Kunden måste klippa ur frimärket och använda Karlssons klistre. När jag till slut hittade en affär som sålde dessa märken var handlaren uppenbart tacksam att bli av med några av dessa missfoster.

Inrikes brev med falskt *Skogens skafferier* upplaga 2, med mörkare färg och låga våglinjer. Streckmakulerat med kulspeppenna och även stämplat Årsta 2005-11-09. Troligen intrimning av utsortering av falskfrankerade försändelser.

Perforering

- *Ölands alvar*: 32 hål mot 28 för Postens äkta. Stora variationer i avstånd mellan raderna. Rader saknas ibland helt.
- *Fredrik Bloms lusthus*: Bandmärke i 10-strip med otryckta avslut. Nedtryckta ojämna hål med saknade perforeringsnålar.
- *Dag Hammarskjöld*: Säkerhetsperforeringen ligger oftast för högt. Något mindre perforeringshål.
- *Kosterhavet*: Stor likhet med Postens perforering.
- *Textilkonst*: Bara 24 perforeringshål mot 28 för Posten; också större.

Förenklad lista över falska svenska frimärken 2004-2016

- *Vårblommor*: Använda 2004-2005, bästa kännetecken vitt fluorescerande papper.
- *Ölands alvar*: Använda 2005-2006, bästa kännetecken perforering 32 hål istället för 28.
- *Fredrik Bloms lusthus*: Använda 2005, bästa kännetecken extra ljusbrun skugga till vänster, vitt fluoriserande papper.
- *Skördetid*: Använda 2004-2005, bästa kännetecken vitt fluoriserande papper, 3-delad stansning med hack.
- *Stockholms skärgård*: Använda 2005-2006, bästa kännetecken "Sverige" mörkblått, förgrovd bild.

- *Skogens skafferi, uppl. 1:* Använda 2005-2006, saknar tunna svarta linjer, vitt fluoriserande papper.
- *Skogens skafferi, uppl. 2:* Använda 2005, pixlat "Sverige", saknar svarta tunna linjer.
- *Vårtecken, uppl. 1:* Använda 2005, "Sverige" med bara 3 rader svarta rutor, tjock mångfärgad linje, vitt fluoriserande papper, täta våglinjer.
- *Vårtecken, uppl. 2:* Använda 2007, "Sverige" med bara 3 rader svarta rutor, punkterad svart linje, vitt fluoriserande papper, långa våglinjer.
- *Vårtecken, uppl. 3:* Använda 2007, "Sverige" med 4 rader svarta rutor, heldragen svart linje + färgspill, vitt fluoriserande papper, täta våglinjer.
- *Dag Hammarskjöld:* Använda 2005, offsettryck, vitt fluoriserande papper.
- *Sommar på kolonilotten, uppl. 1:* Använda 2005, "Sverige" pixlat, luddig Augustiskörd på alla fyra motiven, långa våglinjer, vitt fluoriserande papper.
- *Sommar på kolonilotten, uppl. 2:* Använda 2007, vitt fluoriserande papper, punkterna över Å och Ö stora och högt placerade.
- *Sommar på kolonilotten, uppl. 3:* Använda 2007, vitt fluoriserande papper, saknar punkter över Å och Ö.
- *Vilda djurungar:* Använda 2008-2009, vitt fluoriserande papper, våglinjer utan raka hörnbitar.
- *Choklad:* Använda 2008-2010, vitt fluoriserande papper, våglinjer med hack, "Sverige Brev" kraftigt pixlat.
- *Fyrfota vänner – hundar:* Använda 2008-2010, lång våglinje utan raka hörnbitar, utan punkter över Ö på S. Ullstrom, "Sverige Brev" med tjock text.
- *Kosterhavet:* Använda 2010-2014, vitt fluoriserande papper, förgrovd bild, se sjöstjärnan.
- *Katter:* Använda 2010, vitt fluoriserande papper, "Sverige Brev" flerfärgat och pixlat.
- *Fest:* Använda 2011, vitt fluoriserande papper, hajliknande stansning.
- *Cyklar:* Använda 2012-2013, vitt fluoriserande papper, pixlade cyklar, bara offsettryck.
- *Folkparker:* Använda 2012-2013, offset, vitt fluoriserande papper.
- *Välgörenhet 2012:* Använda 2013, vitt fluoriserande papper, pixlade kraftiga undertexter.
- *Ängsblommor:* Använda 2013, vitt fluoriserande papper, rastermönster.
- *Textilkonst:* Använda 2013, bara i offset, förgrovd bild, rastermönster.
- *Hjärtat i naturen:* Använda 2014, bara i offset, förgrovd bild, rastermönster.
- *Välgörenhet 2013:* Använda 2014, bara i offset, förgrovd bild, rastermönster.
- *Kakor:* Använda 2014-2015, förgrovd bild med rastermönster.
- *Dahlbör:* Använda 2014, raster och förgrovd bild.
- *Zlatan Ibrahimovic, uppl. 1:* Använda 2015-2016, inböjda kanter på det stansade posthornet, okapade vågtoppar.
- *Zlatan Ibrahimovic, uppl. 2:* Använda 2015, förgrovd bild med rastermönster.

Källor och litteratur

Dahlstrand, Gunnar,

Forged swedish stamps 2003-2013.
Fakes Forgeries Experts, 17.

Dahlstrand, Gunnar,

25 artiklar i *Filatelisten* 2011-2016.

Karlsson, Gösta,

Falska frimärken industriellt producerade.
Filatelisten, nr. 3, 2005.

Karlsson, Gösta,

Allt fler falska frimärken.
Filatelisten, nr. 9, 2005.

Larm, Torbjörn,

Postens produktblad förfalskningar.

Larsson, Ingvar,

Forged Swedish stamps 2004-2008.
Fakes Forgeries Experts, 12.